Paulina Turska, Karolina Sienkiewicz
Studenckie Koło Naukowe „Kurtyna”
Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II
Opiekun naukowy: mgr Karolina Sienkiewicz, mgr Martyna Lichaczewska-Ziemba

SZTUKA TEATRALNA METODĄ EDUKACJI DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM NA PODSTAWIE AUTORSKIEGO PRZEDSTAWIENIA PT.: „HALO, WIOSNA?”

Streszczenie
Sztuka teatralna to jedna z metod edukacyjnych, której zadaniem jest rozwijanie dziecięcych umysłów na wielu płaszczyznach m.in. poprzez prezentowanie spektakli teatralnych, które dostarczają widzom rozrywkę oraz zabawę, a także stanowią formę edukacyjną wspierającą rozwój odbiorców. Celem niniejszego artykułu jest zbadanie jak sztuka teatralna wpływa na dzieci w wieku przedszkolnym. W badaniu skupiono się na dzieciach w wieku trzech, czterech, pięciu oraz sześciu lat z przedszkoli znajdujących się na terenie miasta Biała Podlaska, a także okolic.
W pracy badawczej wykorzystano metodę obserwacyjną oraz metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki wywiadu. Obserwację zastosowano podczas dwukrotnego wystawienia w Akademii Bialskiej Nauk Stosowanych autorskiego przedstawienia o charakterze edukacyjnym pt.: „Halo, Wiosna?”. Zarówno podczas jednego, jak i drugiego występu na sali znajdowało się ok. 340 dzieci z różnych grup przedszkolnych, pochodzących z Białej Podlaskiej i okolic.
Po przedstawieniu przeprowadzono badania metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki wywiadu, z nauczycielami grup przedszkolnych z celowo wybranych placówek. Wywiad składał się z 10 pytań podzielonych na dwie części (dotyczących wpływu przedstawienia na dzieci oraz własnych wniosków nauczyciela), ułożonych samodzielnie na potrzeby przeprowadzenia badań własnych. Łącznie przeprowadzono 12 wywiadów w 4 placówkach przedszkolnych, znajdujących się w powiecie bialskim.
Po analizie wyników badań ustalono, że sztuka teatralna ma ogromny wpływ na rozwój dzieci w wieku przedszkolnym, edukując wielopłaszczyznowo. Wykorzystany sposób pracy jest potrzebną i skuteczną metodą edukacji, cenioną zarówno przez nauczycieli jak i dzieci, gdyż pozytywnie wpływa na ich rozwój. Ułatwia także przyswajanie wiedzy, angażuje dziecko w pełni i całościowo oraz wywiera na nim pozytywne, edukacyjne wrażenie. Stanowi solidne wsparcie nauczyciela w wychowaniu młodego człowieka.

Słowa kluczowe: teatr, sztuka teatralna, dziecko w wieku przedszkolnym

Wstęp

Człowiek od pierwszych chwil swojego istnienia otoczony jest różnymi aspektami kultury, które wpływają i kształtują jego podejście do życia. Ludzie rodzą się w różnych środowiskach, w których poznają formy kultury takie jak: język (dziecko słyszy głos swojego rodzica jeszcze w okresie prenatalnym, następnie mówienie do dziecka, czy czytanie mu bajek) (Bradford, 1998), rozwijanie poczucia estetyki (warunki w jakich mieszka dziecko, jak zaaranżowano jego pokój czy miejsce zabawy, a także jakimi zabawkami czy narzędziami plastycznymi się posługuje), muzyka (przez słuchanie jej, bądź śpiewanie piosenek), czy rozwój plastyczny który zaczyna się już w bardzo wczesnym wieku i przybiera formę bazgrot (Szuman, 1990).

Ogromną rolę odgrywają tutaj placówki oświatowe tj. przedszkola czy szkoły, a dokładniej nauczyciele, których zadaniem jest poprowadzenie rozwoju ucznia i uwrażliwienie go na wszelkie aspekty kultury, traktując każdą jednostkę podmiotowo (Ordon, 2007). Podstawa programowa wychowania przedszkolnego to główny dokument, który zawiera cele kształcenia, odnoszące się do umiejętności dziecka, tj. aktywnego uczestnictwa grup w zabawach o charakterze muzycznym, ruchowym, teatralnym, gotowość i umiejętność powtarzania prostych wierszyków oraz rymowanek, wspólnego grupowego śpiewania i zapamiętywania prostych tekstów śpiewanych. Dziecko w wieku przedszkolnym powinno rozumieć ogólny przekaz krótkich historyjek, szczególnie tych wspieranych gestami, ruchem, mimiką czy z użyciem rekwizytów (Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, 2017). Wszystko to pokazuje, jak istotną rolę pełni kultura w wychowaniu człowieka już od najmłodszych lat. Wśród form teatralnych stosowanych w przedszkolu pojawia się improwizacja, dla której punktem wyjścia jest ustalenie sytuacji początkowej, bądź przedstawienie jej przez osobę prowadzącą. Dzieci grają to, co podpowiada im wyobraźnia, swobodnie budują tekst i konkretyzują sytuację. Kolejną formą jest pantomima. Aby przedstawić akcję, dzieci używają jedynie mimiki i gestykulacji. Jest to gra bez tekstu mówionego (Furl, 2004).

Powyższe formy działań rozwijać można poprzez teatr i sztukę teatralną. W teatrze łączy się słowo, muzyka, plastyka, gest i ruch. Edukacja teatralna jest nieodłączną częścią wychowania dzieci we współczesnym świecie, która przynosi pozytywne efekty w ich rozwoju. Teatr jest kluczem do poznania osobowości każdego człowieka (Szczepska-Pustkowska, 2020). Daje możliwość rozwoju społecznego, emocjonalnego i fizycznego. Pozwala wychować przyszłego aktywnego odbiorcę sztuki. Zainteresowanie teatrem wraz z wiekiem ulega wyraźnym zmianom. W pierwszych etapach życia dzieci stanowi fascynujące widowisko o nieskomplikowanym, przyjemnym

i łatwym w odbiorze przekazie (Szewczyk-Kowalewska, 2017). Dzieci w wieku przedszkolnym lubią bawić się w teatr, odgrywać role, okazywać różne emocje, jednocześnie ucząc się ich rozróżniania i rozumienia. Również jako widzowie potrafią przenosić się w świat, który powstaje podczas widowiska na scenie (Megrier, 2000).

Polski pedagog Wiesław Żardecki (Żardecki, 2012) wyjaśniał, iż w pedagogice teatr traktowany jest jako sposób, umożliwiający jednostce optymalny rozwój duchowy, kształtowanie istotnej w życiu kultury osobistej, rozwijanie kreatywności, wrażliwości i wyobraźni. Teatr uczy również myślenia własnego, w tym umiejętności rozumienia postaw, zachowań i sytuacji innych osób, nabywania podstaw ocen moralnych, a przede wszystkim osobistej otwartości oraz zaangażowania. To właśnie w nurtach pedagogiki kultury wypatrywać należy źródła pedagogicznego spojrzenia na zagadnienia teatralne (Sławińska, 1996).

Teatr należy traktować również jako jedną z dyscyplin sztuki, mającą za zadanie przygotowanie odbiorcy do pracy intelektualnej, która często przez widzów nie jest na wstępie zauważalna. Uczestnictwo w spektaklach przyczynia się do uaktywnienia następujących cech psychointelektualnych: ciekawość, zdolność do analizy oraz synteza. Przyczynia się to do rozbudzania motywacji widzów do badania świata, dążenia do odkrycia wyjaśnień, odbierania głębszego sensu (Koziołek, Wójcik-Dudek, 2009). W sztukach teatralnych ukazywany jest także los człowieka, jego przygody, porażki i sukcesy, dzięki czemu następuje także proces humanizacji oraz niezwykle istotny element edukacyjny (Witalewska, 1983).

Z kolei Wincenty Okoń (Okoń, 1998) kategoryzuje sztukę teatralną jako metodę, mieszczącą się w grupie metod eksponujących. Od ogólnego pojęcia teatru rozróżnia ją fakt, iż jest ona spektaklem, w którym odpowiednio przygotowany uczeń bierze udział jako widz, a po zakończeniu przedstawienia musi się do niego odnieść np.: w dyskusji. To, w jakim stopniu widowisko wpłynie na ucznia, zależy zarówno od doboru tematu przedstawienia, jak i wieku widowni. Sztuka teatralna zawiera w sobie moralne i etyczne wartości. Często kończy się puentą lub przeplatana jest informacjami edukacyjnymi, albo treściami o charakterze moralnym (Kowzan, 1998).

Należy podkreślić zatem, iż w niniejszym artykule skupiono się na metodzie sztuki teatralnej, w której dzieci uczestniczą w charakterze widzów, a nie aktorów. Metoda ta nie ma prawa bytu bez aktora i widza. Grupa odbiorców jest więc elementem niezbędnym, do użycia niniejszej metody dydaktycznej.

W związku ze stałą ewaluacją zarówno dydaktyki jak i wychowania, pojawianiem się nowych metod aktywizujących oraz stałego rozwoju cywilizacyjnego, a także zmieniających się wraz ze światem możliwości i potrzeb edukacyjnych postanowiono przyjrzeć się bliżej metodzie sztuki teatralnej.

Na potrzeby badań empirycznych, napisano autorski scenariusz zatytułowany „Halo, Wiosna?", który dostosowano do możliwości rozwojowych odbiorców w wieku 3-6 lat. W przedstawieniu zadbano o charakter edukacyjny, obierając za temat wiosnę jako porę roku oraz jej oznaki. W spektaklu udział wzięły zwierzęta budzące się ze snu, przylatujące wiosną do Polski oraz te szczególnie aktywne w okresie wiosennym. Elementami fantastycznymi były mówiące zwierzęta oraz animizacja głównej postaci – przebiśniegu.

Uzyskane efekty, możliwość napisania sztuki, wcielenia się w aktorów, obserwacja emocji i zachowań dzieci oraz przeprowadzenie wywiadu z nauczycielami biorącymi udział w przedsięwzięciu jako opiekunowie grup przedszkolnych, stało się podstawą materiału badawczego, satysfakcji i odkrywania zależności pedagogicznych.

Czy każdy nauczyciel jest otwarty na metodę sztuki teatralnej i dostrzega w niej wiele walorów edukacyjnych? Jak uczestnictwo z pozycji widza w przedstawieniu wpływa na dzieci w wieku przedszkolnym pod względem rozwoju intelektualnego i emocjonalnego? Badania własne, pozwoliły na uzyskanie odpowiedzi na powyższe problemy badawcze.

Materiał i metoda

Pierwszym działaniem do przeprowadzenia badań empirycznych było przygotowanie przez studentkę Paulinę Turską autorskiego scenariusza, który umożliwił stworzenie i wystawienie spektaklu. Następnie, w kwietniu 2022 roku przy pomocy metody sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki wywiadu oraz obserwacji, uskuteczniono proces badań własnych, które zostały podzielone na etapy.

Napisane i reżyserowane przez studentkę Paulinę Turską przedstawienie pt.: „Halo, Wiosna?" 7 kwietnia 2022 roku zostało wystawione przez członków Studenckiego Koła Naukowego „Kurtyna" w Akademii Bialskiej Nauk Stosowanych. Spektakl trwający 30 minut odbył się w dwóch turach. Za każdym razem na widowni znajdowało się ok. 340 dzieci, zatem spektakl dotarł łącznie do prawie 700 odbiorców. Skierowany był do dzieci w wieku od 3 do 6 lat, z przedszkoli znajdujących się w Białej Podlaskiej i okolicy.

Pierwszym etapem badań była obserwacja w trakcie trwania sztuki teatralnej, na początku dzieci w wieku od 3 do 4 lat, a następnie w wieku od 5 do 6 lat. Podczas obserwacji zwrócono uwagę na takie aspekty jak: aktywny udział w przedstawieniu (odpowiedzi na zagadki, taniec z aktorami, klaskanie, pomoc na prośbę aktorów), umiejętności zapamiętywania informacji, wrażliwość na estetykę i wrażenia wizualne, zachowanie dzieci względem siebie i nauczycieli w trakcie oraz po przedstawieniu.

Dzień po wystawieniu spektaklu przeprowadzono wywiady w czterech placówkach przedszkolnych znajdujących się na terenie powiatu bialskiego. W badaniu łącznie wzięło udział 12 nauczycieli, będących uczestnikami

przedstawienia „Halo, Wiosna?”. Zapytano ich między innymi o wrażenia dzieci, zapamiętane informacje, emocje towarzyszące dzieciom podczas powrotu i w ciągu doby po obejrzeniu przedstawienia. Wywiad składał się z 10 pytań, dotyczących wpływu przedstawienia na dzieci w opinii pedagogów z wybranych placówek przedszkolnych powiatu bialskiego.

W każdej z placówek wywiad przeprowadzano za zgodą dyrekcji, z zachowaniem anonimowości celowo wybranych przedszkoli oraz udzielających wywiadu nauczycieli.

Wyniki

Wyniki niniejszych badań podzielone zostały na dwie części, na początku przedstawiono wyniki uzyskane metodą obserwacyjną, a następnie metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki wywiadu. Każde z nich zostały poddane analizie, a następnie uszczegółowione i porównane ze sobą.

W wyniku obserwacji zauważono zasadnicze różnice pomiędzy obiema badanymi grupami dzieci uczestniczących w przedstawieniu. W przypadku grupy dzieci od 3 do 4 lat pojawiła się duża chęć aktywnego udziału w spektaklu (90%). Połowa badanych dzieci nie znała poprawnej odpowiedzi na zadawane zagadki dotyczące oznak wiosny bądź nie byli jej pewni. Wszystkie grupy chętnie uczestniczyły w rytmicznym klaskaniu razem z aktorami. Wśród dzieci od 3 do 4 lat zauważono słabszy rozwój fizyczny w postaci mniejszej reakcji na naśladowanie aktorów podczas krótkiej choreografii tanecznej, w porównaniu do starszej grupy dzieci. Układ ruchowy składał się z trzech powtarzanych gestów, które wykonywano w coraz szybszym tempie. Dzieci najlepiej radziły sobie w tempie wolnym i umiarkowanym. Warto jednak mieć na uwadze fakt, że zależność ta wynika z norm rozwojowych dzieci w wieku trzech i czterech lat. Wśród dzieci (30%) zaobserwowano problem zapamiętania ważnych i istotnych informacji, które były kluczowe w spektaklu np.: jaki kwiat jest pierwszą oznaką wiosny. Mimo to przedstawienie pozytywnie wpłynęło na ich wrażliwość estetyczną, co można było zaobserwować u całej grupy. Dzieci zachwycały się dekoracjami i przebraniami aktorów. Zauważyły też odpadający podczas przedstawienia kwiatek w dekoracji i dały o tym znać aktorom, zgłaszając zauważoną usterkę. Pod koniec przedstawienia dzięki zastosowaniu relaksacyjnej muzyki klasycznej (w tym utworu „Cztery pory roku – wiosna” Antonio Vivaldiego oraz walca z filmu „Noce i dnie”) dzieci wyciszyły się i bez żadnych komplikacji opuściły salę wraz ze swoimi opiekunami. Po przedstawieniu dzieci głośno okazywały emocje, nazywając przy tym zapamiętane postacie m.in. bociana, żabki czy zajączka.

Rysunek 1. Przedstawienie „Halo, Wiosna?”

Słowa kluczowe: teatr, sztuka teatralna, dziecko w wieku przedszkolnym

Podczas obserwacji dzieci od 5 do 6 lat, zwrócono uwagę na nieznacznie niższy poziom aktywności (80%), przy większej trafności w udzielaniu odpowiedzi na zadawane zagadki (90%). W ich przypadku nie zauważono problemów przy naśladowaniu ruchów tanecznych. Grupa współpracowała z aktorami, klaskała w rytm melodii i odpowiadała na pytania oraz żywo reagowała na sytuacje przedstawione w sztuce. W trakcie, gdy aktorzy schodzili ze sceny na widownię i witali się z grupami, dzieci śmiało machały do aktorów i podawały im ręce na przywitanie. Starsze dzieci nie miały kłopotów z koncentracją i zapamiętywaniem informacji. Młodzi widzowie od 5 do 6 lat utrwalili w pamięci kluczowe aspekty dotyczące oznak wiosny czy zwierząt występujących w przedstawieniu (80%). Wśród dzieci od 5 do 6 lat zauważono pozytywny wpływ sztuki na poczucie wrażliwości estetycznej, co objawiało się chęcią oglądania scenerii przed i po spektaklu. Po sztuce słychać było podczas wychodzenia głośne rozmowy o tym, co widzowie zaobserwowali, a także pytania o następną wizytę w „teatrze”. Przedszkolaki zarówno w trakcie przedstawienia jak i po nim były bardzo kulturalne i grzeczne, co świadczyło o właściwym przygotowaniu ich do odbioru sztuki teatralnej przez nauczycieli.

Warto zaznaczyć, że po przedstawieniach grupy przedszkolne miały możliwość wejścia na scenę i zrobienia pamiątkowych zdjęć z aktorami, a także przywitania się z nimi. Obserwując ten proces, można było zauważyć,

które postacie najbardziej przypadły młodej widowni do gustu. Dziewczynki najchętniej witały się z zajączkiem, żabkami i panią wiosną, a chłopcy wybierali bociana, nietoperza oraz niedźwiedzia.

Rysunek 2. Przedstawienie „Halo, Wiosna?"
Źródło: Archiwum własne.

Następnie poddano analizie wyniki badań z wywiadów, które zostały przeprowadzone z czternastoma nauczycielami z sześciu placówek. Wywiad zawierał dziesięć pytań podzielonych na dwie kategorie, po pięć pytań w każdej. Pierwsza kategoria dotyczyła wpływu przedstawienia na dzieci, druga zaś własnych wniosków nauczyciela.

Wyniki wywiadu przedstawiają się następująco. Wszyscy badani nauczyciele potwierdzili, że dzieci rozmawiały o przedstawieniu jeszcze długo po jego obejrzeniu. Najczęstszym tematem ich rozmów były zwierzęta budzące się wiosną do życia, co stanowi potwierdzenie, że przedstawienie spełniło swoją funkcję edukacyjną. Badani nauczyciele otrzymali również informację zwrotną od kilku rodziców, którzy po przyprowadzeniu dzieci do przedszkola dzień po przedstawieniu, byli zadowoleni z niniejszego wyjścia i mówili, że mali widzowie opowiadali o spektaklu „Halo, Wiosna?" po powrocie do domu.

Z wszystkich badanych placówek 80% dzieci zapamiętało istotne informacje z przedstawienia tj. oznaki wiosny. Zauważono, że dzieci w wieku od 5 do 6 lat zapamiętały więcej szczegółów. Nauczyciele weryfikowali je m. in. przez poranną pogadankę czy nawiązanie w porannych zajęciach do treści poruszanych w spektaklu. Według badanej kadry pedagogicznej sztuka

teatralna miała znaczny wpływ na rozwój społeczny i emocjonalny ich podopiecznych zarówno w grupie starszych, jak i młodszych dzieci. To budujące, że nauczyciele podczas prezentacji własnych wniosków oznajmiali, że spektakl jest ważną i skuteczną metodą edukacyjną. Popierali to takimi argumentami jak: korzystna zmiana otoczenia dzieci, wpływ na dzieci na wielu płaszczyznach m.in.: wizualnych, muzycznych intelektualnych, fizycznych, społecznych i estetycznych. Uznali, że przedstawienia stanowią ciekawą formę przeprowadzenia zajęć, z wykorzystaniem zasady – nauka przez zabawę.

Zgodnie stwierdzono, że dzieci bardzo chętnie biorą udział w takich przedsięwzięciach i są zainteresowane kolejnymi spektaklami. Według badanych nauczycieli 95% dzieci obecnych na spektaklu wzięłoby ponownie udział w innym przedstawieniu. Również wszyscy nauczyciele potwierdzili chęć uczestnictwa w kolejnych tego rodzaju zajęciach. Wśród odpowiedzi dotyczących tego, jaki wpływ na dzieci miał spektakl wskazano naukę zachowywania się w miejscu publicznym, rozwój emocjonalny (przeżywanie wszelkich emocji razem z aktorami), rozwój estetyczno-wizualny, rozwój muzyczny poprzez śpiewanie piosenek oraz słuchanie muzyki, rozwój fizyczno-rytmiczny podczas tańca, rozwój wiedzy i kształtowanie umiejętności skupienia uwagi oraz koncentracji, rozwój mowy, zarówno podczas czynnego udziału w spektaklu (odpowiedzi na pytania), jak i podczas rozmów z rówieśnikami, czy wspominania i komentowania spektaklu.

Nauczyciele zapytani o to, jak można wzbogacić niniejszą formę edukacji w 10% wskazali chęć zaangażowania dzieci w czynny udział w przedstawieniu np. wejście na scenę wybranych przez aktorów dzieci. Według 40% nauczycieli nic by nie zmienili w przedstawieniu, natomiast 20% wprowadziłoby więcej muzyki, przy czym warto podkreślić, że w 30-minutowym przedstawieniu zawarto 5 utworów muzycznych. Z kolei 30% badanych nauczycieli uatrakcyjniłoby oczekiwanie przybyłych wcześniej grup na przedstawienie np. konkursami.

Podczas wywiadu ustalono, że wydarzenie jakim był spektakl teatralny, wpłynęło długotrwale na życie wewnętrzne grupy. Dzieci chętnie rozmawiały o zaobserwowanych oznakach wiosny, wspominały spektakl i wyrażały chęć udziału w kolejnych. Podczas swobodnych zabaw dzieci wcielały się w ulubione postaci zaobserwowane na spektaklu. Znaczna część nauczycieli (70 %) wprowadziła po widowisku zajęcia kontynuujące, dotyczące tematów związanych z zachowaniem się w teatrze, pracy na planie w roli aktora czy zmian zachodzących w przyrodzie w konkretnych porach roku.

Ogromnie budujące jest to, że badana kadra pedagogiczna widzi zapotrzebowanie na tego typu przedsięwzięcia, a także, zwraca uwagę na fakt, iż jest to autorskie przedstawienie sporządzone na potrzeby spektaklu i badań.

Wnioski

Należy pamiętać, że badania przeprowadzono wśród wybranej grupy dzieci i nauczycieli z terenu miasta Biała Podlaska i okolic, nie należy więc odnosić wyników wywiadu do wszystkich nauczycieli i dzieci w wieku przedszkolnym z tych terenów. Z przeprowadzonych badań wynika, że spektakl odgrywa bardzo istotną rolę w edukacji przedszkolnej. Zarówno zaobserwowane zachowania i reakcje dzieci jak i przeprowadzone wywiady z nauczycielami, wskazują w jak wielu aspektach teatr rozwija młodego człowieka.

Warto zaznaczyć, że przedstawienie teatralne jest jedną z metod pedagogicznych, a wychowanie teatralne znajduje się w podstawie programowej przedszkola.

Dzieci biorące udział w sztuce pt. „Halo, Wiosna?" wcieliły się w role aktywnych widzów. Na ich twarzach zaobserwowano różne emocje, potwierdzające wpływ przedstawienia na sferę emocjonalną młodej widowni. Dzieci właściwie reagowały na sytuacje ze sceny, można to było odczytać dzięki ich ekspresji, wyrażającej zdziwienie, radość, smutek, zachwyt.

Po analizie wyników można stwierdzić, że sztuka teatralna wpłynęła na rozwój intelektualny dzieci, które przeżywały z przebiśniegiem wędrówkę w poszukiwaniu wiosny oraz zaznajamiały się z oznakami tej pory roku. Nauczyciele potwierdzili w 100%, że dzieci rozmawiały o przedstawieniu po jego obejrzeniu, a 80% badanych dzieci pamiętało szczegóły dotyczące przedstawienia i wiedzy, którą tam zdobyli. Wskazano również widoczny wpływ teatru na rozwój dzieci w obszarze emocjonalnym, społecznym i poznawczym. Dzieci były również aktywne fizycznie oraz wzbogaciły swój język o nowe słowa.

Większość nauczycieli przeprowadziło po spektaklu zajęcia w swoich grupach przedszkolnych, będące kontynuacją lekcji teatralnej. Przedstawienie było zatem podstawą do dalszych działań w grupach przedszkolnych. Badana kadra pedagogiczna chętnie zabrałaby swoją grupę przedszkolaków ponownie na przedstawienie o charakterze edukacyjnym.

Mimo niewielkich różnic pomiędzy grupami, obie wypadły bardzo pozytywnie w badaniu i wykazały dobry wpływ teatru na dzieci. Przedszkolaki rozwijały umiejętności społeczne, koncentrację, skupienie, zapamiętywanie informacji, wrażliwość estetyczną, empatię i wrażliwość muzyczną. Poszerzyły swoją wiedzę o nowe fakty i słowa, rozwijały zdolności komunikacyjne, w tym opowiadanie o zdarzeniach i dialog.

W dostępnych źródłach nie odnaleziono podobnych badań. Wnioskować zatem można, że sztuka teatralna jako metoda dydaktyczna i teatr oddziałujący na dzieci, to obszar zainteresowań i badań, który warto rozwijać.

Wychowanie teatralne oraz wiążąca się z tym metoda sztuki teatralnej to ważne i nierozerwalne z życiem przedszkolnym zjawisko, które powinno być wdrażane, wspierane i rozwijane przez nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz kontynuowane w dalszych etapach nauki.

Piśmiennictwo:

1. Bradford, N. (1998), *Niezwykły świat w łonie matki: jeszcze nie narodzone dziecko czuje, widzi, uczy się*, Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
2. Furl, E. (2004), *Teatr w przedszkolu i świetlicy. Od pierwszego pomysłu do przedstawienia*, Kielce: Jedność.
3. Kowzan, T. (1998) *Znak i teatr, Polskie Towarzystwo Semiotyczne*, Warszawa.
4. Koziołek, K., Wójcik-Dudek, M. (2009), *Dziecko w teatrze*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
5. Megrier, D. (2000), *Zabawy teatralne w przedszkolu*, Warszawa: Wydawnictwo Cyklady.
6. Okoń, W. (1998) *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa: Wydawnictwo Żak.
7. Ordon, U. (2007), *Nauczyciel w przestrzeni edukacyjnej jednoczącej się Europy*, Częstochowa: Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza.
8. Szuman, S. (1990), *Sztuka dziecka. Psychologia twórczości rysunkowej dziecka*, Warszawa: WSiP.
9. *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego* (2017).
10. Sławińska, I. (1996), *Okrutna nadzieja w teatrze współczesnym*, Warszawa: Akcent.
11. Szczepska-Pustkowska, M. (2020), Teatr dla dzieci, a teatr dziecięcy z perspektywy konfiguracjonizmu Margared Meat, *Przegląd Pedagogiczny*, 2020/nr1, Gdańsk, s. 136-138.
12. Szewczyk-Kowalewska, I. (2017), *Magia literatury i teatru – zapomniane pojęcia w terapii i wspieraniu dziecka zdrowego i dotkniętego chorobą*, Zeszyty Naukowe Wyższej szkoły Humanitas, Łódź, s. 120-122.
13. Witalewska, H. (1983), *Teatr a człowiek współczesny*, Warszawa: WSiP.
14. Żardecki, W. (2012), *Teatr w refleksji i praktyce edukacyjnej. Ku pedagogice teatru*, Lublin: Wydawnictwo UMCS.